

מסורת הש"ס

א) שבת קולג. לקמן נח. יבמות כ: מנחות מ., ג) לקמן נח. יבמות ה., ג) [לקמן ט: נח., ד] גי' ח"מ השחמת זקן, ה) גי' ח"מ השחמת זקן, ו) גי' ח"מ השחמת, ז) גי' ח"מ השחמה, ח) [דף סבא, ט] דק' מ טוע"מ, י) גי' ח"מ לגבי מצורע,

»

נוסחת הריב"ן

א) מקיים נמי: ב] יבול אפילו למיר מצורע כן שלא יעבור מער על ראשו ת"ל כו': ג] מדאצטריך:

»

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה ותו וי' כו' מדלג' כחז ביה מער אמינא כ"ל ויחבה הוה נמחק: ב) ד"ה ראשו וכו' וה"ב ההוא גילוח דאצטרי גבי מיר: ג) ד"ה סד"א וכו' מנה קעבד אמינא כ"ל ויחבה הוה נמחק: ד) בא"ד הכח גמי מיון דאפשר וכו' דלג אסרה תורה בנזיר אלא בתער ואימא דבתער כלל לא אלא לאו כ"ל ויחבה קמ"ל נמחק: ה) בא"ד ור' אליעזר וכו' מני יליף דמצורע וכו' מעצירין הסיד ואח"כ מ"ה ורבנן ה"ה ראשו וכו' מן המורה הסיד ואח"כ מ"ה להכי תכז וכו' הקפה הסיד:

»

גליון הש"ס

גב' בר"ל דאמר. עיין משנת שבת אריה סו' יא:

»

הגהות מהר"ב רבשבורג

א] רש"י ד"ה סד"א וכו' דלג אסרה תורה הקפת. מ' הקפת נמחק וי"ב גילוח. ח"מ יושע"ש: ב] תוס' ד"ה (דף הקודם) דמזוה דטעון מער ולא ידחה לאו בהשחמת זקן ומשום"ה היה ככ"ל: ג] ד"ה ותו וי' ס"ד וכו' ולא ידחה לאו בהשחמת זקן ומשום"ה היה ככ"ל: ד] ד"ה ופיך' כדלעיל וכו' קמ"ל. כאן הסיד ואח"כ כתיב הימר מער כפייתו. ג"כ ע"י ח"מ:

»

הגהות התוספות

1. צ"ל נן. 2. צ"ל מ"ל. 3. צ"ל שער. 4. מינת דמיר נמחק. 5. צ"ל דס"ל. 6. כאן אציע טעות המתחלפות ושמתו כמה טעות בדפוסים שלנו ובכ"ל מדלג' כתיב מער כדשכ"ל. כלומר יאסר לו לגלח בתער וכו' דלג כתיב הימר מער כו'. כן הוא בסו"א ונח. 8. צ"ל נמחק.

שלושה מינון פרק ששי נזיר

וּסוּ אִי ס"ד דבי עמיד. מצורע במלקט וצרהיטני שפיר דמי חקנו להמיר מער הוא דלחמא אדרבה מדלג' כחז ביה מער (א) הוה אמינא דבתער לא מישתרי כלל מדלג' כתיב מער במצורע ואמינא לך כר"ל דלמנר כל מקום שאתה מואל כו' ה"ג במצורע ליגלח במלקט וצרהיטני וליהוי מקיים וגילח את כל שערו וקא איגלוס דתער דלא אסרה תורה (י) הקפת הראש אלא בתער שמע מינה דלהכי איצטריך זקנו למישרי מער במצורע ולמימרא דבתער אין צמידי אחרינא לא דומיא (י) דהקפת ראש דקאתי ליה עשה דוגילח את כל שערו ודחי ליה לאו (י) דהקפה לפי שאינו יכול לקיים את שניהם. ור"א אית ליה ג"ש וקסבר מלקט ורהיטני נמי עבדי גילוח והוי נמי גילוח שיס צו השחמה ומש"ה כי ליקטו במלקט ורהיטני גבי (י) הקפה חייב וה"ג נפרש כנסכת מכות בפרק אלו הן הלוקים (י) ור"א **מאי טעמא**. כלומר הואיל ומוקמת להא דתני לעיל דמצורע יליף מדינא כר"א דבתער אין צמידי אחרינא לא מנא טעמא אי מדינא הא איכא למיפוך כדלעיל(ט) מה להזד הסוה צבהן כו': **יליף מראשו**. דכתיב לגבי מצורע וגילח את כל שערו ואת ראשו: **ראשו מה ס"ל**. והלא כתיב שערו וראשו בכלל שערו הוא אלא לפי שנאמר גבי נזיר מער לא יעבור על ראשו צו ת"ל וגילח את ראשו בתער כמו שאמרתי לך גבי נזיר ור"א סבר לה כרבי יומתן דלמנר לעיל (דף לט:) דגבי נזיר לא מיחייב אלא בתער ובצמיד אחרינא לא (ט) ה"ג האי דאצטרי גבי נזיר משתרי גבי מצורע:

ומאי דלג מיחייב ליה גבי נזיר כגון מלקט ורהיטני לא שרי במצורע: **וכ"ס מער למה לי**. וכי תימא למה לי למיכתב במצורע ראשו לילף מתער לא יעבור על ראשו האמור לגבי נזיר למישרייה במצורע ואפילו בתער: **סד"א הואיל וגבי נזיר כו'**. לא לעולם אימנא לך דמצורע בתער אין במלקט וצרהיטני לא דחי ס"ד דכי עבד במלקט וצרהיטני מנזוה קעבד (א) הוה אמינא דבתער כלל לא משום דלא כתיב ביה מער וכד"ל כו' והכא (י) כיון דאפשר לו לקיים את שניהם עבד במלקט ורהיטני לקיים מצות עשה דוגילח את כל שערו וליקיים נמי לא מעשה דלא יעבור מער דלא אסרה תורה א| הקפת הראש אלא בתער ואימא דבתער כלל לא קמ"ל אלא לאו שמע מינה (ג)דאיצטריך ליה ראשו למישרי מער צמיז מצורע למימרא דבתער אין מלקט ורהיטני לא ומש"ה אחי עשה דוגילח את כל שערו ודחי לאו דתער לא יעבור על ראשו לפי שאין אמה יכול לקיים את שניהם דמצורע שגילח במלקט ורהיטני לא עשה ולא כלום: (ט) ר"א לא מני יליף במצורע בתער ולא במלקט ורהיטני מוקנו דהקפה משום דקסבר ר"א גבי הקפה דאפילו ליקטו במלקט ורהיטני חייב דתתער דמי ורבנן נמי לא מנזו ילפי מצורע בתער ולא במלקט ורהיטני מראשו דנזיר משום דקסברי גבי נזיר כי גילח במלקט ורהיטני חייב דתתער דמי כדאמרין לעיל [מ.] לרבות כל המעצירין: **להכי כסב רחמנא ראשו**. לאשמועינן דאפילו הקפת כל הראש שמה הקפה:

ומאי דלג מיחייב ליה גבי נזיר כגון מלקט ורהיטני לא שרי במצורע: **וכ"ס מער למה לי**. וכי תימא למה לי למיכתב במצורע ראשו לילף מתער לא יעבור על ראשו האמור לגבי נזיר למישרייה במצורע ואפילו בתער: **סד"א הואיל וגבי נזיר כו'**. לא לעולם אימנא לך דמצורע בתער אין במלקט וצרהיטני לא דחי ס"ד דכי עבד במלקט וצרהיטני מנזוה קעבד (א) הוה אמינא דבתער כלל לא משום דלא כתיב ביה מער וכד"ל כו' והכא (י) כיון דאפשר לו לקיים את שניהם עבד במלקט ורהיטני לקיים מצות עשה דוגילח את כל שערו וליקיים נמי לא מעשה דלא יעבור מער דלא אסרה תורה א| הקפת הראש אלא בתער ואימא דבתער כלל לא קמ"ל אלא לאו שמע מינה (ג)דאיצטריך ליה ראשו למישרי מער צמיז מצורע למימרא דבתער אין מלקט ורהיטני לא ומש"ה אחי עשה דוגילח את כל שערו ודחי לאו דתער לא יעבור על ראשו לפי שאין אמה יכול לקיים את שניהם דמצורע שגילח במלקט ורהיטני לא עשה ולא כלום: (ט) ר"א לא מני יליף במצורע בתער ולא במלקט ורהיטני מוקנו דהקפה משום דקסבר ר"א גבי הקפה דאפילו ליקטו במלקט ורהיטני חייב דתתער דמי ורבנן נמי לא מנזו ילפי מצורע בתער ולא במלקט ורהיטני מראשו דנזיר משום דקסברי גבי נזיר כי גילח במלקט ורהיטני חייב דתתער דמי כדאמרין לעיל [מ.] לרבות כל המעצירין: **להכי כסב רחמנא ראשו**. לאשמועינן דאפילו הקפת כל הראש שמה הקפה: ואי

תער כפירוש לא? לדחי עשה דמצורע לא מעשה דנזיר שפיר דמי חקנו ואנא אמינא ומה נזיר דאיסורא קעבד כו' וי"ל דהכא איכא למימנר דשאני נזיר דליכא אלא חד לאו דהקפת ראש ולכן דחי ליה תגלחתו דנזיר אצל נזיר מצורע אית ביה תרין לאוין לאו דנזיר דתער לא יעבור ולאו דהקפת הראש ולכן דחי לאו דהקפת הראש וליכא למימנר פרק ב' נזירין (לקמן דף נח.) אהך ביימתא דראשו דהקפת כל הראש לא שמה הקפה אפילו חד איסורא ליכא צמיז במקום(ט) פאת הראש וליכא למימנר ק"ו מנזיר דהתם ליכא תו סוס דחיה: **ורבנן**. דנפקא להו דתגלחת דמצורע בתער מוקנו כדלעיל ראשו למה לי דבשלמא לר"א איצטריך ראשו למילף מיניה דתגלחת דמצורע בתער אלא לרבנן למה להו ראשו: **בייבטיא** יהו למדחי ראו דהקפה אף במצורע שאין נזיר דאיצטריך קרא לומר דדחי לאו דהקפה: **דתניא רא תקיפו פאת ראשכם יבול אף מצורע בן**. והא דכתב וגילח את כל שערו [מוין] מפאת הראש או כשמיטת פאת ראשו ת"ל ראשו מיותר דכתיב במצורע

פרק ששי נזיר

לרבנן דטעון מער לתגלחתו ב| (נזיר) והכא אי לאו ק"ו דמנזיר לא אחי [להן] מער במצורע וי"ל דאפילו לא קיים לוי דמנזות נזיר בתער מ"מ שפיר ילפינן ק"ו מנזיר דדחי תגלחת ידיה פיאות דהקפת הראש דאיכא זהו לאו צמקיף צמספרים כדמשמע צקמוך מצורע לא כל

שכן שיהא מותר לגלח אף בתער וידחה לאו דהשחמת זקן אלא ע"כ קרא דזקנו אמה לטועטיו מער ולא משחיתים אחרים: **ורבן אי ס"ד כי עבד במלקט ורהיטני**. דקיים מצות גילוח ע"כ קרא דזקנו לא אמה למימנר דמני עבד בתער מדלג' כתיב מער פירוש צהדיא דמצעי לן למימנר כדשכ"ל דאסור לעשות ולגלח בתער הואיל ויכול לקיים שניהם שגילח במלקט ורהיטני או צמספרים ולא ידחה לאו (ג) דהשחמת זקן והיה להש"ס לומר לא שרינן מער מדלג' כחז מער אלא הש"ס קרר הלישאל דנזיר לישאל קלילא ורגיל צכמה מקומות לקרר לשונו אלא ע"כ קרא דזקנו אמה לקוצבו חובה ולהטעין מער למצורע דלג יאל ידי תגלחתו אלא בתער: **ורבי אציעזר**. דלמנר אפילו ליקטו במלקט ורהיטני חייב [צפאוח] דזקן ומחייב צפאוח דזקן אפילו צשאר משחיתין ושפיר דאצטריך זקנו דמצורע דדחי לאו דהשחמת זקן והיינו נמי צשאר משחיתין מנח ליה תגלחת דמצורע דדוקא בתער יליף לה מראשו: **ראשו מת"ו**. ראשו דכתיב במצורע והלא ככר כתיב צרישא דקרא יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו מת"ו(ג) לפי שנאמר גבי נזיר מער לא יעבור על ראשו תוך ימי נזירותו יכול אף נזיר [מצורע] כך יהא אסור לגלח וכל שער(ג) דקרא צשאר גופו ע"כ דאין לומר דעשה דוגילח דמצורע דחי לא מעשה דנזיר דתער לא יעבור על ראשו ועשה דגדל פרע שער ראשו ת"ל (שער) ראשו מיותר דאף נזיר ומצורע חייב לגלח בתער והאי דלא מוקי ר"א ראשו צראשו דכל אדם ולא צמיז ולמדחי [לאון] דהקפה [גרידא] אי משום דס"ל הקפת כל הראש [לא] שמה הקפה אי משום דעשה דחי לא מעשה [גרידא] נפקא לר"א מגדלים כדצטמוך א"כ ראשו לא איצטריך אלא לראשו דנזיר אע"ג דאיכא לאו דתער לא יעבור ועשה דגדל פרע דחי להו עשה דוגילח מימורא דראשו דכתיב במצורע והשתא נפקא ליה לר"א מער במצורע מנזיר דמידי דאסר צמיז להעציר מער על ראשו הטעין במצורע לגלח בתער והיינו דקא מהדר צברימתא דלעיל (דף מ:) למילף מער במצורע מלוים ונזיר מן דינא ולא אחי ליה וצריך הוא לזומדה מראשו [דנזירין] (ג)לעולם מנזיר ילפינן למצורע דטעון מער וס"ל(ג) לר"א דנזיר לא לקי אלא בתער דוקא כר' יומתן דלעיל הילכך מידי דאסור צמיז דהיינו מער הטעין (א) לאו במצורע כדמשמע [דאין] על שאר מעצירין נמי לילקי צמיז אכתי לא ידעינן מער במצורע דאיכא למימנר קרא דראשו לשאר מעצירין: **וצפריך** כדלעיל דלמא אפילו במלקט ורהיטני נמי מנזוה קעבד במצורע וכ"ס למה לי למישרי דאפילו בתער דסד"א כו' גבי מצורע נמי ליחייב כלומר גם כשיהיה הנזיר מצורע (א) קמ"ל ומשני אי ס"ד כי עבד במלקט ורהיטני מנזוה קעבד במצורע מדלג' כתיב(ט) הימר

ימי נזירותו יכול אף נזיר [מצורע] כך יהא אסור לגלח וכל שער(ג) דקרא צשאר גופו ע"כ דאין לומר דעשה דוגילח דמצורע דחי לא מעשה דנזיר דתער לא יעבור על ראשו ועשה דגדל פרע שער ראשו ת"ל (שער) ראשו מיותר דאף נזיר ומצורע חייב לגלח בתער והאי דלא מוקי ר"א ראשו צראשו דכל אדם ולא צמיז ולמדחי [לאון] דהקפה [גרידא] אי משום דס"ל הקפת כל הראש [לא] שמה הקפה אי משום דעשה דחי לא מעשה [גרידא] נפקא לר"א מגדלים כדצטמוך א"כ ראשו לא איצטריך אלא לראשו דנזיר אע"ג דאיכא לאו דתער לא יעבור ועשה דגדל פרע דחי להו עשה דוגילח מימורא דראשו דכתיב במצורע והשתא נפקא ליה לר"א מער במצורע מנזיר דמידי דאסר צמיז להעציר מער על ראשו הטעין במצורע לגלח בתער והיינו דקא מהדר צברימתא דלעיל (דף מ:) למילף מער במצורע מלוים ונזיר מן דינא ולא אחי ליה וצריך הוא לזומדה מראשו [דנזירין] (ג)לעולם מנזיר ילפינן למצורע דטעון מער וס"ל(ג) לר"א דנזיר לא לקי אלא בתער דוקא כר' יומתן דלעיל הילכך מידי דאסור צמיז דהיינו מער הטעין (א) לאו במצורע כדמשמע [דאין] על שאר מעצירין נמי לילקי צמיז אכתי לא ידעינן מער במצורע דאיכא למימנר קרא דראשו לשאר מעצירין: **וצפריך** כדלעיל דלמא אפילו במלקט ורהיטני נמי מנזוה קעבד במצורע וכ"ס למה לי למישרי דאפילו בתער דסד"א כו' גבי מצורע נמי ליחייב כלומר גם כשיהיה הנזיר מצורע (א) קמ"ל ומשני אי ס"ד כי עבד במלקט ורהיטני מנזוה קעבד במצורע מדלג' כתיב(ט) הימר

מצורע נמי מיחייב. אם הוא נזי' ומשני אם איתא דאין תגלחת מצורע דוקא בתער לא דחי כיון דאפשר במלקט ורהיטני ולקיים שניהם כדו"ל: ורבנן האי ראשו מאי דרשי ביה. כיון דמוקנו ידעינן דתגלחת מצורע בתער: מבעי להו למדחי לאו דהקפה. יכול אף מצורע כן ונקיים קרא דכל שערו היכי דנמרטו פאות ראשו. ותיפוק לי מוקנו דשמעינן מיניה דעשה דוחה את ל'ת: צריכי דאי כתיב זקנו ולא כתיב ראשו היא הקפת כל הראש לאו שמה הקפה. דעיקר איסור הקפה בוטל פאות הראש ומניח שאר דהיינו משוה צדעיו לאחוריו אוניו להכי כתב רחמנא ראשו למידק

מא.

נה א מיי פ"ג מהל'
לזית הל' ופ"ו מהל'
מירות הלכה טו':

נב ב מיי פ"ו מהל'
מירות טז':

ג מיי פ"ח מהל'
טומאת צרעת הל' א
סמג עשין רלו רלו:

»

תורה אור השלם

1. ודקא ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת גבת עיניו ואת כל שערו יגלח ויבסס את בגדיו וירחיץ את בשרו בפנים וקרא יד ט
2. כל ימי נדר נזרו מער לא יעבר על ראשו עד מלאת הימים אשר יזיר לוי קדש ודקא גדל פרע לוי קדש ודקא במדבר ו ה
3. לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקבך: ויקרא יט כו

»

מוסף רש"י

אם אהא יכול לקיים את שניהם. כגון לנן דפטמן צמקין מקיים עשה דלזית ולא דכלאים [מנחות ט.]. ואם לאו. כגון תכלת דחי אפטר בשל פסקון. יבא עשה. דלזית ודחה את לא תפשה (שם). ראשו מה ת"ל. כגלחו למצורע נמי קאי (בבמות ה.). יכול אף נזיר מצורע כן. כשנטהר מלרעמו בתוך ימי נזירותו לא יעציר מער על ראשו (לקמן נח.).

»

פ' הרא"ש

ותו אי ס"ד אי עבד במלקט וצרהיטני מצוה קא עבד מדלג' כתיב מער כר"ל. כלומר אי לאו עיקר מצוה בתער לא דחי לאו דהשחמת זקן כיון דאפשר לקיים שניהם כדו"ל דאמר כל מקום שאתה מוצא עשה ול'ת אם אהא יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו יבוא עשה וידחה את ל'ת. איא ע"כ מראשנ' זקנו לומר דדחי א"א לקיים מצוה תגלחת מצורע אלא בתער. ור' אליעזר מאי טעמא מהיכא יליף דתגלחת מצורע בתער דמוקנו לא מצי למילף דהשחמת זקן שייכא אף בשאר מעבירים: ראשו מה ת"ל מאחר דכתיב במצורע כל שערו מה הוצרך לפרוט ראשו: יכול אף בנזיר מצורע כן. לא יגלח ראשו: ת"ל ראשו ולקי' ריש פ' ב' נזירים דייק תלמודא אמאי לא מוקמינן ראשו למדחי לאו דהקפת ראש כל אדם דלית ביה אלא לאו גרידא ומג"ל לאוקומי לגוי' דאיכא תרי לאוי. ומדאצטריך ראשו למדחי לאו דנזיר אלמא תגלחת מצורע דוקא בתער דר"א לא מיחייב בנזי' בשאר מעבירי': למימרא אפילו בתער. אם ירצה:

כיון דמוקנו ידעינן דתגלחת מצורע בתער: מבעי להו למדחי לאו דהקפה. יכול אף מצורע כן ונקיים קרא דכל שערו היכי דנמרטו פאות ראשו. ותיפוק לי מוקנו דשמעינן מיניה דעשה דוחה את ל'ת: צריכי דאי כתיב זקנו ולא כתיב ראשו היא הקפת כל הראש לאו שמה הקפה. דעיקר איסור הקפה בוטל פאות הראש ומניח שאר דהיינו משוה צדעיו לאחוריו אוניו להכי כתב רחמנא ראשו למידק

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

»

עין משפט גזר מצוה

סא א מוי פֿין מהל' מיודת הלכה טו ופֿיג מהל' ציזות ה' י ופֿיז מהל' יוסף ה' י ופֿי"א מהל' מילה ה' ט ופֿי"י טומלת צרעת ה' ה סתם עשן כה טושע"י דיי קיי רסו סעף 6:

תורה אור השלם

1. לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו: גדרלים תעשה לך על ארבע כנפות קסותך אשר תבסה בה: דברים כב יא, יב

נוסחת הריב"ן

אן כתיב תכוב כאן גלוין, ורבנן סו: בן דמפורש סו מפי המורה:

הגהות התוספות

ש.נ. ז'ל הגלג. 2. ז'ל בלא ע. 3. ז'ל אחי. 4. ז'ל ייח. 5. מינות לאו להקפה מתקן. וז'ל ומיהו לקמן סו' 6. ז'ל יהי. 7. ז'ל ויז'ל דליכא סו'. 8. ב"ס ראשו 9. ז'ל וז'ר אית ליה עשה דוחה ל"ת ומינה לרין נמתק 10. ז'ל יהי. 11. מינה קדושים נראה מיותר או דכתיב דל' לאו דכתיבי ועשה קדושים. 12. ז'ל והלך לשראל לא זרין דנפקא ליה מראשו להכי אוקמיה בתוך הכן 13. ב"ס וזהו 14. ז'ל מספרה וירווחה דמלתא סו' 15. ז'ל דלכלאים אתי אצל א חמי גדילים סו' 16. ז'ל שקלו וטרי 17. ז'ל הקפה מספרה. 18. מינות נאמר דפליגי נמתק. וז'ל הי גימזר בעלמא 19. מכלן ועל סו"ד עיי גמחות ה"ר געז דבור זה 20. ז'ל דכתיב. 21. מינה ליה נמתק וז'ל. 22. מינה אצל נמתק וז'ל כמו 23. ז'ל והכא סבר.

פ' הראשון

הקפת כל הראש שמה הקפה: ואי כתב רחמנא וכו' כלומר אף על גב דשמעינן מינה תרתי דאתי עשה ודחי ל"ת והקפת כל הראש שמה הקפה אבתי תער מגיל. דעל הקפת פאת הראש בין בתער בין שלא בתער מיהיב. להכי כתב רחמנא זקנו דשמעינן מינה התגלחת מצורע בתער ומכאן יש ללמוד דאסור להקף צדעיו אף במספרים. ומיהו דוקא כשנטלן סמוך לראש דהיה אף משמע לישנא דאמר בככות המשוה צדעיו לאחורי אזינו. ואינו חייב עד שיקפנו בתער והיינו כעין תער וע"כ הורגלו להניח צדעיו מגלח: ור"א דאתי עשה ודחי ל"ת מנא ליה וראשו מצורע לתער. והמחין אתי ליה

מא:

לאשמועינן דעשה דוגילת דמזורע דחי לאו דהקפת הראש:
^[א]ואינטריך למיכתב זקנו [וראשן] דחי כתב רחמנא זקנו ולא כתב ראשו ה"א דהקפת כל הראש [לא שמה] הקפה דעיקר איסור הקפה דכתיב לא תקיפו פאת ה"א היינו דוקא כשנטל הפאות לצד כדאמר בעלמא איו היא הקפה זה המשוה לצדעיו לאחורי אזנו ופדחתו פ"י גידעא הוא השער הרבה וגדלי סמוך לאזנים ומאחורי אזניו חלק הוא ואין שם שער וכן צפדחתו אין שער וכשנטל אותם שצדעיו דהיינו פאת הראש ויהיה חלק שער² נמצא שהוא שזה לאחורי אזניו ופדחתו ובהא כ"ע מודו שהוא בלאו ופליגי בזמנא כל הראש וגם הפאות דליכא למ"ד שמה הקפה ואיכא למ"ד לא שמה הקפה:
ל'הבי בתב רחמנא ראשו. נגלות לן דהקפת כל הראש שמה הקפה כיון דדחי עשה דוגילת ראשו ללאו דהקפה ש"מ קפי הקפה היא:
וא"י כתב רחמנא ראשו ה"א משמע תרתי. כלומר אף כי משמע תרתי דמשמע דעשה דחי לא מעשה ומשמע נמי דהקפת כל הראש שמה הקפה [ואכתין]³ בתער לא ידעינן שיהא גילוח דמזורע דוקא בתער שהרי אהקפת פאת ראש חייב אפילו במספרים שלא זקנו. מיהה דרשי רבנן לעיל דתגלחת דמזורע דוקא בתער להלך לריכי תרתי ראשו וזקנו ואי קשיא לרבנן דהוא מיר ומזורע דאיכא בראשו דמיר תרי לאוין ועשה לאו דתער לא יעבור ועשה גידול פרע ולא דהקפה מנא להו לרבנן דדחי עשה דגילוח דמזורע לכל הגהו וז"ל הכל נפקא להו מראשו דמקרא מלא דבר הכתוב לא שנה הוא מיר ולא שנה אינו מיר ועוד כיון דגלי לן בזקנו דדחי עשה דגילוח לאו ועשה דכהנים לאו דהשחתת זקן ועשה קדושים תהיו⁴ הוא הדין שדחה צ' לאוין ועשה דאין סברא להם לחלק בין לאו אחד לשני לאוין והכי איכא תנא לקמן ^[א] (דף נח.). [בגדילים] דלא מפליג בין לאו אחד לשני לאוין ואע"ג דלאו ועשה [דכהנים] אינו בכל ה"ג לאו ועשה דמיר ד' [ולאן] דהקפה אינו שזה בכל אלא בזמירין ואנשים לאו דהקפה⁵ ולקמן צפרק שני נזירים (סג) חשיב לאו דמיר שזה בכל ועציד לריכותא ^[ח] דמיר מכהנים לא אחי שכן אינו שמה וז"א כיון דמוקי ראשו לראשו דמיר ולמימר דעשה דגילוח דחי לאו דתער לא יעבור [וגם] עשה גידול פרע מצי אינטריך מו [זקנו] לר"א דעשה דגילוח דחי לאו דכהנים דהשחתת זקן [ועשה] דקדושים [תהיו]⁶ מיפוק ליה מראשו דאיכא⁷ למיפדך מה לראשו דמיר שכן ישנו בשאלה ועוד מה לכהנים שכן ריבה בהן הכתוב מצות ימירות ולכן לא ידחה עשה דגילוח לאו ועשה דכהנים וז"ת לכתוב זקנו ולשמוק מראשו דראשו⁸ אינטריך לר"א לאגמורי לן דמנות גילוח דמזורע הוי דוקא בתער ולא צשאר משחימים כדאמר לעיל:
השתיא ^[א] (פ"ק) משמע הכא בסוגיא דידן דהקפת הראש הוי אפילו בלא תער וכן איתא צמ"כ זאת תהיה תורת המזורע ראשו מה ת"ל לפי שיש בזוקן משא"כ בראש ובראש משא"כ בזוקן שהראש אסור במספרים והזוקן מותר והא דתניא בתוספתא (דמכות פ"ג)

חייב שמים אחת לנידעא מכאן ואחת לנידעא מכאן ואינו חייב עד שיקיפו בתער היינו כעין תער ובמכות (דף ק:.) נמי דקאמר משה לידעיו לאחורי אזנו ופדחתו נמי היינו כעין תער ואפילו במספרים וההיא דצ"כ איכא למדחי דע"כ לאו צאיסור הקפת הראש מיירי אלא בזמיר דאסור לגלח ראשו מוך ימי נזרו ואף במספרים למ"ד לעיל לרבות כל מעצירין והכי מוכחא סיפא דתמא דמנא צו והראש מותר לכל אדם והזוקן אסור לכל אדם ואי בצקפת הראש איירי אף מותר ראש בכל אדם אלמא בזמיר מיירי וקאמר דתגלחת ז' אינו מותר בכל אדם שאינם נזירין ומיהו כרץ לזחר שלא ליטול פאת הראש אפילו במספרים דשפיר איקרו כעין תער וכן נהגו העולם כשמגלחין התינוקות לשיר בצדעיהן הרבה שערות:
וּרְ"א דאתי עשה ודחי א"א תעשה מנא י"ה. וא"ת ולימי מראשו וזקנו דדחי עשה אפילו לאו ועשה וכו"ת דמה להלך שכן לאו שאינו שזה בכל הוא דלאו דזקנו לימא דעשים כדאמר פ"ק דקדושין (דף קה:) א"כ גם לרבנן תיקשה מנלן דבעלמא עשה דחי לא מעשה ואומר הר"ף דמש"ה פריך לר"א דמוקי להאי ראשו משום מיר דאיכא לאו ועשה וא"י ^[א] [זרין]⁹ מקרא אחרינא דאלי"ב לא מצי לאוקמי לקרא דראשו ללא מעשה ועשה אלא בלאו גרידא ובראשו דאיניש דעלמא למידחי לאו דהקפה כמו שרבנן מעמידין אותו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה וזקנו לאשמועינן דאפילו לאו ועשה דחי ואי לא הוה [כתיב ראשו לא הוין] ידעינן דהקפת כל הראש שמה הקפה קמ"ל ראשו. ובתוספות אחרינא מפרש שהי לר"א עשה דדחי לא מעשה מנא ליה מדמוקי זקנו לעיל בכהן מזורע ודחי עשה דגילוח אלו ועשה דכהנים לאו דקון ועשה דקדושים תהיו¹⁰ אלמא פשיטא ליה לר"א בעלמא דעשה דחי לאו גרידא דאל"כ מנא ליה לאוקמיה בכהן לוקמיה בזוקן דישרחל דמזורע ולאשמועינן דעשה דגילוח דמזורע דחי לאו דהשחתה דישרחל אצל בכהן מזורע דלמא לא דחי לאו ועשה דכהנים דקדושים¹¹ דששלמא לרבנן דמוקמי ראשו דמזורע למימר דעשה דגילוח דחי לאו דהקפת הראש ^[א] א"כ ה"ה דעשה דמזורע דחי לאו דפאת זקן והלכך לשראל וכו'¹² והר"ם אמר דלרבנן ינחא דמנינו למימר דראשו אס אינו ענין לשאינו שזה בכל דנפקא לן מזוקנו אפילו לאו ועשה שאינו שזה בכל תניהו ענין ללאו השוה בכל ואל תתמה דהלא שפיר אנטריך ראשו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה דאיכא למימר [מסברא] נפקא ליה וכוזה¹³ תמנא הסוגיא חלוקה ריש שני נזירין [לקמן דף נח. ושם] דעניקרא צעי הש"ס למימר דמוקי ראשו להקפת ראש גרידא לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה וזתר הכי ז"ל בכלל הסוגיא דהקפת כל הראש שמה הקפה לרווחא¹⁴ דמלתא אמרה הש"ס הכי את"ל דשפיר נפקא לן דעשה דוחה לא מעשה מגדילים אכלאים [אתא¹⁵ ואין אתי גדילים לכדבצא כדאמר במסכת יצמות (דף ד:.) שקילב¹⁶ הש"ס ^[א] דהא לרבנן שפיר נפקא דעשה דוחה לא מעשה בצאם אינו ענין ואז נאמר דהקפת כל הראש שמה הקפה¹⁷ כדמסיק ריש פרק שני נזירין אצל לר"א דמוקי ראשו למיר מזורע וגם זקנו אתא לכהן אי גמרינן מנייהו נאמר ^[א] דפליגי¹⁸ דעשה דוחה לא מעשה ועשה אצל¹⁹ לר"א ז"ל ע"כ דנפקא ליה דעשה דוחה ל"ת גרידא בכל לאו כהאי דחי לא תער מנא ליה במזורע דחי מראשו דלמא לאו למדחי מיר דאית ציה תרי לאוי ^[א] דהקפת דמיר אלא לאו דהקפה גרידא ^[א] אלא דס"ל השתא להש"ס דפליג ר"א [ואמרן] הקפת כל הראש לא שמה הקפה אלא משום דאיכא למפדך כדפרישית בריש מסכת יצמות (דף ה. ושם) מנה לכהן שכן אינו שזה בכל מיר יוכיח מנה למיר שכן ישנו בשאלה ^[א] ואינטריך תרוייהו ואכתי דעשה דחי לא מעשה השוה בכל מנליה:
י"ר"ף **מגדיראים**. דסמיכה רחמנא יציאת לכלאים למימר דעשה דלציאת דחי לא מעשה דכלאים ובהכי ינחא בריש²⁰ מסכת יצמות לא מצי הש"ס למיפשט דעשה דוחה לא מעשה גרידא השוה בכל מראשו וזקנו והכא פשיטא לרבנן דדחי בלא גדילים והשתא ינחא ליה²¹ דסוגיא דשעמטין דיצמות דצעי למימר דאינטריך קרא לראשו דהקפת ראש שמה הקפה ולהכי ליכא לאוכוחי דעשה דוחה לא מעשה בצאם אינו ענין [ואצל]²² ^[א] ריש סוגיא דפירק שני נזירין סבר²³ הקפת כל הראש שמה הקפה מסברא:

^[חחיה]. מגדילים תעשה לך דאתי עשה דגדילים ודחי ל"ת דלא תלבש שעטנז וכו'

שלושה מינין פרק ששי נזיר

ואי כתב רחמנא ראשו ולא כתב זקנו ה"א. דהאי דכתיב ראשו תרתי משמע דאתי עשה דמזורע דכתיב וגילת את כל שערו ודחי לא מעשה דלא תקיפו ^[א] את פאת ראשכם ומשמע נמי מדכתיב לא תקיפו פאת ראשכם דהקפת כל הראש שמה הקפה אצל עדיין לא מנינו צבתער הוי להכי כתב רחמנא זקנו

למילף ליה מפאת זקנס לא יגלחו דכתיב ציה השחתה [וגילוח] דהיינו תער: ^[א] **ורבנן האי ראשו מאי דרשי ע"ה**. ואי קשיא ר"א נמי זקנו מאי דריש ציה יש להשיב דאע"ג דריש ר"א ראשו וגמר ^[א] [גזירה שוה] מנזיר לומר דעשה דחי את לא מעשה זקנו נמי אינטריך למיגמר מכהנים דחי

מנזיר למודיה ה"א בזין הוא שדוחה את לא מעשה דמיר שכן ישנו בשאלה אצל לאו דכהנים ^[א] לא הילכך אינטריך נמי [זקנו] לאגמורי גבי כהנים: ומסתברא דהכי הוא דגרסינן לקמן **ור"א דאתי עשה ודחי לא מעשה מנא ליה**. והא מנזיר יליף אלא ודאי מנזיר לא ילפינן דאיכא למיפדך מה למיר כו' ומנה לכהנים כו' ^[א] כדמפרש לקמן צפרק שני נזירים (דף נח.ס:) מן המורה:
ור"א דאתי עשה ודחי לא מעשה מנליה. בשלמא לרבנן דילפי מזורע מזוקנו דהשחתת זקן אתא ליה עשה דוגילת את כל שערו ודחי ליה ללאו דהשחתת זקן אלא לר"א מנא ליה אי מהשחתת זקן כרבנן כיון דלר"א לא אחי ליה עשה דוגילת את כל שערו ולידחי לגמרי את לא מעשה דהשחתת זקן דלדידיה בתער הוא דמישמתי מזורע אצל לא במלקט ורהיטני לא אחיא ליה עשה צדקיא ודחי ליה לכוליה לא מעשה אלא לפלגא דבתער מישמתי אצל לא במלקט ורהיטני ואי מראשו דמזורע דדחי ליה ראשו דבזמיר איכא למיפדך מה למיר שכן ישנו בשאלה ^[א] ואי מזוקנו דכהן דמזורע דמותר בתער איכא למיפדך נמי דמכהן לא ילפינן שכן לאו שאינו שזה בכל וכדאמר לקמן צפרק שני נזירין (דף נח.ס:) נפקא ליה מדתניא סו: ה

לאו דהקפה⁵ ולקמן צפרק שני נזירים (סג) חשיב לאו דמיר שזה בכל ועציד לריכותא ^[ח] דמיר מכהנים לא אחי שכן אינו שמה וז"א כיון דמוקי ראשו לראשו דמיר ולמימר דעשה דגילוח דחי לאו דתער לא יעבור [וגם] עשה גידול פרע מצי אינטריך מו [זקנו] לר"א דעשה דגילוח דחי לאו דכהנים דהשחתת זקן [ועשה] דקדושים [תהיו]⁶ מיפוק ליה מראשו דאיכא⁷ למיפדך מה לראשו דמיר שכן ישנו בשאלה ועוד מה לכהנים שכן ריבה בהן הכתוב מצות ימירות ולכן לא ידחה עשה דגילוח לאו ועשה דכהנים וז"ת לכתוב זקנו ולשמוק מראשו דראשו⁸ אינטריך לר"א לאגמורי לן דמנות גילוח דמזורע הוי דוקא בתער ולא צשאר משחימים כדאמר לעיל:
השתיא ^[א] (פ"ק) משמע הכא בסוגיא דידן דהקפת הראש הוי אפילו בלא תער וכן איתא צמ"כ זאת תהיה תורת המזורע ראשו מה ת"ל לפי שיש בזוקן משא"כ בראש ובראש משא"כ בזוקן שהראש אסור במספרים והזוקן מותר והא דתניא בתוספתא (דמכות פ"ג) חייב שמים אחת לנידעא מכאן ואחת לנידעא מכאן ואינו חייב עד שיקיפו בתער היינו כעין תער ובמכות (דף ק:.) נמי דקאמר משה לידעיו לאחורי אזנו ופדחתו נמי היינו כעין תער ואפילו במספרים וההיא דצ"כ איכא למדחי דע"כ לאו צאיסור הקפת הראש מיירי אלא בזמיר דאסור לגלח ראשו מוך ימי נזרו ואף במספרים למ"ד לעיל לרבות כל מעצירין והכי מוכחא סיפא דתמא דמנא צו והראש מותר לכל אדם והזוקן אסור לכל אדם ואי בצקפת הראש איירי אף מותר ראש בכל אדם אלמא בזמיר מיירי וקאמר דתגלחת ז' אינו מותר בכל אדם שאינם נזירין ומיהו כרץ לזחר שלא ליטול פאת הראש אפילו במספרים דשפיר איקרו כעין תער וכן נהגו העולם כשמגלחין התינוקות לשיר בצדעיהן הרבה שערות:
וּרְ"א דאתי עשה ודחי א"א תעשה מנא י"ה. וא"ת ולימי מראשו וזקנו דדחי עשה אפילו לאו ועשה וכו"ת דמה להלך שכן לאו שאינו שזה בכל הוא דלאו דזקנו לימא דעשים כדאמר פ"ק דקדושין (דף קה:) א"כ גם לרבנן תיקשה מנלן דבעלמא עשה דחי לא מעשה ואומר הר"ף דמש"ה פריך לר"א דמוקי להאי ראשו משום מיר דאיכא לאו ועשה וא"י ^[א] [זרין]⁹ מקרא אחרינא דאלי"ב לא מצי לאוקמי לקרא דראשו ללא מעשה ועשה אלא בלאו גרידא ובראשו דאיניש דעלמא למידחי לאו דהקפה כמו שרבנן מעמידין אותו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה וזקנו לאשמועינן דאפילו לאו ועשה דחי ואי לא הוה [כתיב ראשו לא הוין] ידעינן דהקפת כל הראש שמה הקפה קמ"ל ראשו. ובתוספות אחרינא מפרש שהי לר"א עשה דדחי לא מעשה מנא ליה מדמוקי זקנו לעיל בכהן מזורע ודחי עשה דגילוח אלו ועשה דכהנים לאו דקון ועשה דקדושים תהיו¹⁰ אלמא פשיטא ליה לר"א בעלמא דעשה דחי לאו גרידא דאל"כ מנא ליה לאוקמיה בכהן לוקמיה בזוקן דישרחל דמזורע ולאשמועינן דעשה דגילוח דמזורע דחי לאו דהשחתה דישרחל אצל בכהן מזורע דלמא לא דחי לאו ועשה דכהנים דקדושים¹¹ דששלמא לרבנן דמוקמי ראשו דמזורע למימר דעשה דגילוח דחי לאו דהקפת הראש ^[א] א"כ ה"ה דעשה דמזורע דחי לאו דפאת זקן והלכך לשראל וכו'¹² והר"ם אמר דלרבנן ינחא דמנינו למימר דראשו אס אינו ענין לשאינו שזה בכל דנפקא לן מזוקנו אפילו לאו ועשה שאינו שזה בכל תניהו ענין ללאו השוה בכל ואל תתמה דהלא שפיר אנטריך ראשו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה דאיכא למימר [מסברא] נפקא ליה וכוזה¹³ תמנא הסוגיא חלוקה ריש שני נזירין [לקמן דף נח. ושם] דעניקרא צעי הש"ס למימר דמוקי ראשו להקפת ראש גרידא לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה וזתר הכי ז"ל בכלל הסוגיא דהקפת כל הראש שמה הקפה לרווחא¹⁴ דמלתא אמרה הש"ס הכי את"ל דשפיר נפקא לן דעשה דוחה לא מעשה מגדילים אכלאים [אתא¹⁵ ואין אתי גדילים לכדבצא כדאמר במסכת יצמות (דף ד:.) שקילב¹⁶ הש"ס ^[א] דהא לרבנן שפיר נפקא דעשה דוחה לא מעשה בצאם אינו ענין ואז נאמר דהקפת כל הראש שמה הקפה¹⁷ כדמסיק ריש פרק שני נזירין אצל לר"א דמוקי ראשו למיר מזורע וגם זקנו אתא לכהן אי גמרינן מנייהו נאמר ^[א] דפליגי¹⁸ דעשה דוחה לא מעשה ועשה אצל¹⁹ לר"א ז"ל ע"כ דנפקא ליה דעשה דוחה ל"ת גרידא בכל לאו כהאי דחי לא תער מנא ליה במזורע דחי מראשו דלמא לאו למדחי מיר דאית ציה תרי לאוי ^[א] דהקפת דמיר אלא לאו דהקפה גרידא ^[א] אלא דס"ל השתא להש"ס דפליג ר"א [ואמרן] הקפת כל הראש לא שמה הקפה אלא משום דאיכא למפדך כדפרישית בריש מסכת יצמות (דף ה. ושם) מנה לכהן שכן אינו שזה בכל מיר יוכיח מנה למיר שכן ישנו בשאלה ^[א] ואינטריך תרוייהו ואכתי דעשה דחי לא מעשה השוה בכל מנליה:
י"ר"ף **מגדיראים**. דסמיכה רחמנא יציאת לכלאים למימר דעשה דלציאת דחי לא מעשה דכלאים ובהכי ינחא בריש²⁰ מסכת יצמות לא מצי הש"ס למיפשט דעשה דוחה לא מעשה גרידא השוה בכל מראשו וזקנו והכא פשיטא לרבנן דדחי בלא גדילים והשתא ינחא ליה²¹ דסוגיא דשעמטין דיצמות דצעי למימר דאינטריך קרא לראשו דהקפת ראש שמה הקפה ולהכי ליכא לאוכוחי דעשה דוחה לא מעשה בצאם אינו ענין [ואצל]²² ^[א] ריש סוגיא דפירק שני נזירין סבר²³ הקפת כל הראש שמה הקפה מסברא:

אמר

מסורת הש"ס

^[א] (לקמן טו. נח.), ^[ב] ש"ך ע"ל: ^[א] ז"ל דהקפה דמיר, ^[ב] ז"ל ולא,

הגהות הב"ח

^[א] גמ' לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו הא בגדלים: ^[ב] רש"י ד"ה ואי כתב וכו' לאו תקיפו פאת כ"ל ומיכת את נמתק כ"ל דהיינו מער הס"ד ואח"כ מ"ה ור"א וכו': ^[ג] ד"ה ורבנן וכו' לאו דכהנים נ"ב והא תאמר למאי דשמעי ליק' מגדילים זקנו מנא לי י"ל דחי מגדילים הוה אמנא דוקא גדילים אצל כהנים לא דמירן דריעה בהן הכתוב מצות ימירות תמור טפי דלא אחי עשה דגילוח מזורע ודחה ל"ת דכהנים:

הגהות מוהר"ב רגשוברג

^[א] רש"י ד"ה ורבנן וכו' דדרש ר"א ראשו וגמר גזירה שוה. מ"י גזרה שוה נמתק וז"ב עיי ח"מ: ^[ב] ד"ה ור"א דאתי עשה וכו' מה למיר שכן ישנו בשאלה ועוד אי וכו' כ"ל ח"מ: ^[ג] תוס' ד"ה ואי כתב רחמנא וכו' איכא תנא לקמן דף נח בגדילים. מ"י דף נח בגדלים נמתק. וז"ב דף מח ע"ב. ח"מ: ^[ד] בא"ד ה"ג לאו ועשה דמיר והקפה אינו שזה בכל אלא דמירין וכו' מיהו לקמן פרק שני וכו' כ"ל: ^[ה] בא"ד ועציד ושבד לריכותא דמיר מהכנה לא אחי. נ"ב עיי ח"מ: ^[ו] ד"ה השתא פ"ק. מ"י פ"ק נמתק וז"ב ע"ב. ח"מ: ^[ז] בא"ד אלמא בזמיר מיירי וקאמר דתגלחת אינו מותר. מ"י אינו נמתק: ^[ח] ד"ה ורבי אליעזר וכו' דליכא לאו ועשה וא"כ לרין. מ"י לרין נמתק. וז"ב ע"כ לאו גרידא. ח"מ: ^[ט] בא"ד דחי לאו דהקפת הראש א"כ ה"ה דעשה דמזורע דחי לאו דפאת זקן והלכך לשראל וכו'. מן מ"י א"כ עד וכו' נמתק. וז"ב דהלכך לשראל לאו דהקפת הראש א"כ משהי' זקנו בלא דעשה דמזורע דחי לאו דפאת זקן ועשה דקדושים כ"ל. ח"מ: ^[א] בא"ד ואי אחי שקיל גדילים לכדבצא וכו' שקיל הש"ס דהא. מ"י דהא נמתק וז"ב דחי הכי וכו' דהקפת כל הראש שמה הקפה מסברא כ"ל: ^[ב] בא"ד אי גמרינן מנייהו נאמר דפליגי דעשה דוחה לא מעשה אצל לר"א ז"ל ע"כ דנפקא ליה דעשה דוחה לא מעשה גרידא בכל. מן מ"י דפליגי דהא בכל נמתק וז"ב דבעלמא עשה דוחה לא מעשה ועשה ז"ל ע"כ דנפקא ליה דעשה דוחה לא מעשה גרידא כ"ל. ח"מ ועש"ה: ^[ל] בא"ד ואינטריך תרוייהו. נ"ב עיי ח"מ: ^[מ] ד"ה יליף מגדילים וכו' בלא אין ענין אצל ריש. מ"י ריש נמתק וז"ב הכא ומסקנא כ"ל. ח"מ:

^[א] אלו ז"ל וז"ל דתניא בתוספתא חייב שמים. וכו"ה בתוס' ד"ה השתא: